

ФОРМАЛЬНО – КОМПОЗИЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ПРОСТОРОВОЇ КОМПОЗИЦІЇ В АРХІТЕКТУРНОМУ ДИЗАЙНІ

ТЮРІКОВА О.М., НЕДОШИТКО О.М.

Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса, Україна

Актуальність - у пошуку напрямків підвищення естетичних якостей архітектурних та архітектурно-дизайнерських композицій, розширення методичного арсеналу за рахунок застосування арт-методів, формально-композиційних підходів в проектній діяльності.

Проблема – на прикладах навчального проектування розкрити сутності та змісту формально-композиційного підходу в просторовій композиції.

Фахові публікації фіксують загальний тренд тотальної дизайнерізації життя. На цьому шляху, проектна діяльність архітекторів та дизайнерів екстраполює методи та засоби художньої творчості, надбання абстрактного мистецтва та ін., але наукова думка не встигає за практикою. Навчальне проектування в закладах професійної освіти досить консервативне й авторизоване, залежить від суб'єктивних факторів. Програми творчих дисциплін не узгоджені з навчальним проектуванням студентів, що не сприяє досягненню синкретизму в проектній творчості, заважає розглядати архітектурне середовище як твір мистецтва.

Найбільшою проблемою навчального проектування є генерування та розробка художньо - образної концепції. Формально-композиційний підхід спирається на інтуїцію, актуалізацію глибинних психічних процесів, культурні міфологеми та архетипи, дозволяє виходити за межі вихідної інформації й утворювати новий феномен. На шляху до цього особливу роль відіграє генерування ідеї або проектної гіпотези. Це первинний образний імпульс, який дозволяє утворити змістовну цілісність, «внутрішню модель» зовнішнього середовища, яке безперервно змінюється. На цій моделі автор перевіряє можливі рішення й відбирає найкращі. Утворенню модельної цілісності можуть сприяти методи абстрагування, формально - композиційні побудови.

Відомо, що середовищний підхід потребує від усіх елементів, об'єктів і деталей (незалежно від їх надходження та місця в системі середовища) супідрядності, узгодженості впливів, дій. Дослідники та практики єдині в тому, що головною в середовищній специфіці є проблема взаємозв'язку компонентів системи. З метою досягнення структурованості, узгодженості та ясних зв'язків, в навчальному проектуванні нами було апробовано формально-композиційний підхід до утворення композиції генплану. Вирішувалися пряме та зворотне

завдання: методом художніх узагальнень перевести існуюче проектне рішення в арт-об'єкт, виявити систему внутрішніх зв'язків та протиріч, зіставити варіанти композиційної структури. З урахуванням встановлених закономірностей та структурно - композиційних зв'язків розробити власну проектну пропозицію.

За рахунок цього підходу, всі елементи вихідної середовищної ситуації, поєднуються у єдину цілісну структуру. Ціле виступає як силове поле, в якому взаємодіють системи нерівнозначних, індивідуальних за своїм характером центрів. Структура не обов'язково охоплює весь простір, а може бути створена з серії головних вузлів, з'єднаних лінійними елементами. Кожного моменту всі системи утворюють загальний комплекс, уточнюючи стан цілого у хронотопі. Завдяки цьому підходу досягається *композиційна цілісність*: ясна, зрозуміла ідея; усвідомлена акцентно-домінантна структура; необхідний мінімум активних художніх, морально-естетичних та інших тем, що відповідають загальній образній спрямованості. Проектувальники вирішують завдання:

- виокремити ряд рівнів від елементарних одиниць до комплексу в цілому;
- знайти зв'язок між цілісністю на рівні структурної одиниці і на рівні середовища;
- розчленувати великі елементи (тобто все середовище загалом) на структурні одиниці, кожна з яких чітко визначена, тобто має сприйматися як ціле, достатньо характерна за своїми якостями, через що легко розпізнаватиметься закономірність з'єднання таких одиниць в єдиний організм. Відокремлений фрагмент цілісності повинен відповідати вимогам: обмеженості; взаємозв'язку, компактності; розпізнавання.

Таким чином, до проектної та проектно - оцінювальної діяльності втручаються механізми свідомості: за рахунок асоціацій та аналогів встановлюються логічні зв'язки в структурі проектованого об'єкту, зв'язки між цим об'єктом та його сприйняттям. Розхитуються стереотипні уявлення про об'єкт проектування, стимулюється широкий спектр несподіваних аналогій та асоціацій. Висловлені ідеї розглядаються як одиниці інформації, які необхідні для подальшого проектування. Вони потребують подальшого опрацювання, однак одразу відкидаються банальні рішення. Усі інші варіанти можуть бути систематизовані за допомогою методу класифікації інформації, діаграми ідей, матриці ідей. Кожна ідея може бути розвинута до концепції проекту.